

A felnőttek jogával

Megyei egyetemi és főiskolai KISZ-vezetők tanácskozása

Nem hiszem, hogy túlzás lenne ezt a mottót kiválasztani az egyetemi és főiskolai KISZ-vezetők megyei konferenciájának anyagából. Nem csak azért indokolt ez, mert dr. Koncz János vita-indító referátuma (Az egyetemi hallgatók társadalmi, közéleti tevékenységének néhány kérdése Csongrád megyében) idézte a fenti szavakat a pécsi konferencia beszámolójából, de azért is, mert december 7-én az ifjúsági házban a tizenhét hozzászóló legtöbbször e néhány sor jegyében fogalmazta meg mondanivalóját.

Az új gazdasági mechanizmus bevezetése mindennapjaink legfőbb beszédtemájává vált. S beszélgetés közben hajlamosak vagyunk arra, hogy a gazdasági válto-

zásokat azonosítsuk az árváltozásokkal, hogy a kapcsolatokból kiindulva eltekintsünk azokról a társadalmi változásokról, amelyeket a következő évektől várhatunk. A mostani konferencia referátuma abból a helyes nézetből indul ki, hogy gazdasági mechanizmusunk és társadalmi szerkezetünk fejlődése együttesen készíti majd ifjúságunkat az aktívabb közéleti szereplésre. Egyetemeinken, főiskoláinkon nevelődő fiatal értelmiségünkre a szocializmus építésének ebben a szakaszában minden eddiginél jobban szükségünk van. Ahhoz, hogy a végzés utáni munkakodás valóban hasznos legyen, feltétlenül szükséges hallgatóinknak kilépniük az „üvegházból”.

S nemcsak a hallgatóknak. Hiszen más formában, más elemekből vannak még ugyanilyen üvegházak: a közéleti tevékenység formális, öncélú elemeiből összerakva. S megint más üvegházak, amelyek nemcsak az oktatási intézmények KISZ-szervezeteit választják el egymástól, hanem a várost, megyét a hallgatóktól. Közéleti tevékenységüket serkenteni, ha minden esetben látnak munkájuk eredményét, ha szót kapnak olyan kérdések megvitatásában, amelyek közvetlenül vagy közvetve érintik őket. Az új ösztöndíjrendszer — az eddigi tervek szerint — minden eddiginél jobban akar a hallgatói kollektívák véleményére támaszkodni, de ugyanerről az ösztöndíjrendszerről — bárki meggyőződhet róla — ma, kialakításának idején vajmi keveset tudnak a hallgatók.

Dr. Koncz János vita-indító előadását tartja a II. megyei egyetemi és főiskolai konferencián.

Koncz János referátuma, amelynek kapcsán e gondolatok bennem fölvetődtek, nagyon sok értékes javaslatot tartalmaz. Ezek nagyré-

szere az egész ifjúságon belül az egyetemi hallgatók számára biztosítottuk a legkevesebb lehetőséget ahhoz, hogy társadalmi életet éljenek, kibontakozzon közéleti aktivitásuk.”

sze annak jegyében fogalmazódott meg, hogy a hallgatóságnak nagyobb szerep jusson „az emberek tudatának szocialista átalakításában”, hogy az egyetemisták aktívan vegyenek részt a városi tanácsok, a társadalmi és tömegszervezetek munkájában, a szegedi iskolákban, kollégiumokban mintegy szakmájukat is gyakorolva segítsék a hátrányos helyzetben levő fizikai dolgozók gyermekeit a tanulásban.

A javaslatok azonban mindaddig csak papíron léteznek, ameddig az egyetemi és városi szervek nem érzik szükségét a konkrét munkakapcsolat megteremtésének. Ahhoz, hogy az egyetemi hallgatók a TIT-ben előadásokat tarthassanak, arra van szükség egyrészt, hogy a TIT (s most ennek helyébe bármi behelyettesíthető) igényelje ezt (az esetleg nagyobb anyagi megterhelést jelentő meghívott előadókkal szemben is). Másrészt arra, hogy a hallgatókat maga az egyetem tekintse önálló tevékenységre alkalmas felnőtteknek, olyanoknak, akiknek munkájára joggal számít a társadalom. S arra sincs kevésbé szükség, hogy maga a KISZ-szervezet is önálló munkára alkalmasnak tartsa tagjait, hogy ismerje és becsülje az egyént, hogy bátran bízva meg vagy vonja felelősségre. Mert van olyan szemüveg, amelyen keresztül az egész tagság sűrűségének látszik, s csak akkor derül ki, hogy szinte mindenki színes egyéniségű, amikor otthon leveti a szemüveget az ember.

Még valamin gondolkodnunk kell e konferencia után. A tizenhét hozzászólás szövegéből csak egy csepp: valaki említette, hogy miután mozgósították az

A megyei egyetemi konferencia résztvevői számos értékes javaslattal járultak hozzá a tanácskozás sikeréhez.

(Boris Antal felvétele)

egész tagságot a gyermek-klinika kis betegeinek kórházát, kiderült: csak két hallgató kell. Nagyon fontos tehát, hogy egyetemistáink a társadalom aktív tagjaivá váljanak, hogy közéleti emberek legyenek. De először azt kell az ifjúsági szervezetnek felmérnie: milyen mértékben igényli a társadalom a fiatalok segítségét, hol és mikor van szükség tudásukra.

Az elkövetkező időkben a gazdasági és társadalmi változások egyben azt is jelentik, hogy a szocializmus építésének befejezése felé közeledünk. Azt azonban, hogy mikor foghatunk hozzá a kommunizmus építéséhez, nemcsak a gazdasági tényezők fogják meghatározni, hanem az is, hogy mennyire tudunk eljutni az emberi tu-

dat nagy átalakításában. S ebben azoknak lesz legnagyobb szerepe, akik most ülnek az egyetemek, főiskolák padjaiban. Nekik kell megtalálniuk a lehetőséget, hogy minél többször lépjenek ki a tantermek által körülfalazott világból a való életbe. Hogy a jövő hivatott mérnökeiként fedezzék fel előre azt az életet, amelyet majd formálni fognak.

Az egyetemi tanács tagjai

A konferencia végén tartott tájékoztató szerint a Csongrád megyei Egyetemi és Főiskolai Tanács tagjai december 1-től: dr. Annus János, a SZOTE KISZ-bizottságának titkára, Bártfai György orvostanhallgató, Bodnár Árpád, a Hódmezővásárhelyi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum KISZ-titkára, Égető Emese, a KISZ megyei VB tagja, dr. Földi Gábor, a KISZ Városi titkára, dr. Gulya Károly a megyei tanács művelődési osztályának vezetője, Hevér László, a tudományegyetemi KISZ-bizottság titkára, Juhász Imre, a Felsőfokú Élelmiszeripari Technikum ta-

nulója, dr. Koncz János, a KISZ megyei bizottságának titkára, dr. Leindler László, a TTK dékánhelyettese, Nemes Márta orvostanhallgató, Orgovány Zoltán, a főiskola párttitkára, Papp Gyula, a városi tanács elnökhelyettese, Papp Lajos, a Szegedi Egyetem főszerkesztője, Pigniczki György, a SZOTE kollégiumi igazgatója, Rigó Jázon, a főiskola KISZ-bizottságának titkára, dr. Székely Sándor, a SZOTE filozófiai tanszékének vezetője, Szőgi Béla, a KISZ megyei bizottságának első titkára, Juhász Imre, a Felsőfokú Élelmiszeripari Technikum ta-

nulója, dr. Koncz János, a KISZ megyei bizottságának titkára, dr. Leindler László, a TTK dékánhelyettese, Nemes Márta orvostanhallgató, Orgovány Zoltán, a főiskola párttitkára, Papp Gyula, a városi tanács elnökhelyettese, Papp Lajos, a Szegedi Egyetem főszerkesztője, Pigniczki György, a SZOTE kollégiumi igazgatója, Rigó Jázon, a főiskola KISZ-bizottságának titkára, dr. Székely Sándor, a SZOTE filozófiai tanszékének vezetője, Szőgi Béla, a KISZ megyei bizottságának első titkára, Juhász Imre, a Felsőfokú Élelmiszeripari Technikum ta-

allandó meghívottak a tanács üléseire: Besenyi Sándor, a SZOTE KISZ-bizottságának titkárhelyettese, dr. Mészáros Rezső, a KISZ városi bizottságának iskolafelügyelője, Szabó Elek, az orvoskari KISZ VB titkára, valamint a Felsőfokú Vasútforgalmi Technikum és a Zene-művészeti Szakiskola titkárai.

A tanács elnöke Szőgi Béla, titkára dr. Koncz János lett.

Dr. Martonyi János:

A szegedi tudományegyetem története

(Folytatás)

AZ EGYETEM különböző karai és intézetei által szerkesztett, „Acta Universitatis Szegediensis” gyűjtőcímű publikációk már ebben az időben hírnevet biztosítottak az egyetemnek. Kiadásuk előmozdítása terén jelentékeny érdemei voltak a Tudományegyetem Barátai Egyesületének. Ez a szervezett 1922-ben alakult, és a város kulturális fejlődését sikeres szabadegyetemi előadások rendezésével is előmozdította.

Amint erre már utaltunk, az egyetem hallgatóinak körében is voltak pozitív, előremutató megnyilvánulások. 1928-ban Buday György joghallgató (azóta európai hírűvé vált grafikusművész, 1938 óta Angliában él) megalapította a Szeged környéki parasztság nyomorúságos életviszonyainak feltárását célzó ún. agrársettlement-mozgalmat, majd 1930 őszén megalakult a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma, amelynek 15 tagja közé tartozott — Buday elnöke alatt — például Erdei Ferenc joghallgató (a felszabadulás után hosszú ideig belügy-, földművelés, majd igazságügyminiszter, ma akadémikus és a Hazafias Népfront országos főtitkára), Hont Ferenc színházi rendező (a szegedi szabadtéri játékok első kezdeményezője, ma a Színházudományi Intézet igazgatója), Ortutay Gyula bölcsészhallgató (a felszabadulás után 1947–1950 között közoktatásiügyi miniszter, ma akadémikus és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat elnöke), Radnóti Miklós bölcsészhallgató (a fasiszták által 1944-ben meggyilkolt nagy költőnk) és Tolnai Gábor bölcsészhallgató (ma akadémikus és a Tudományos Minősítő Bizottság elnöke) Árvay Erzsébet matematika—fizika szakos és Tomori Viola matematika szakos hallgatók is tagjai voltak ennek a Kollégiumnak.* A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma nagyon jelentős és feltétlenül haladó szerepet játszott a második világháború előtti évek szellemi és kulturális életében, kapcsolatot épített ki az ipari munkássággal és a tanyavidek parasztságával. Sajnos, persze tény marad az is, hogy az egyetem oktatóinak csekélyebb, hallgatóinak je-

lentékenyebb része az akkor előtérben levő fasiszta ideológia hatása alá került.

1940. október 18-án kihirdetett 1940: XXVIII. törvények a Ferenc József Tudományegyetem visszahelyezte Kolozsvárra, Szegeden pedig jogilag új egyetemet létesített, amelynek Horthy Miklós nevét adta.** Ténylegesen a szegedi egyetem zömében az addigi tanszemélyzettel és általában a régi elhelyezéssel dolgozott tovább. Ezen az egyetemen a Jogtudományi Kar az említett törvény intézkedése folytán átmenetileg szünetelt, s így három (Orvostudományi, Bölcsészettudományi, Természettudományi) karral működött.

Nagy károkat okoztak az egyetemnek a második világháború alatt hozott, nyíltan fasiszta törvények és intézkedések, mind személyi, mind anyagi vonatkozásban. Személyi síkon talán elég arra utalnunk, hogy 1944 tavaszán az egyetem zsidó származású professzorait csak egy bonyolult mentőakció eredményeképpen sikerült úgyszólván a nyugati határszélről visszahozni, amikor már közvetlenül a Németországba való deportálás előtt állottak. A dologi tekintetben keletkezett károkat — amelyek között a leg súlyosabb a gyermekgyógyászati klinikának az 1944 júniusi bombatámadások által okozott pusztulása volt — betetőzték az 1944 őszén hozott kiürítési rendelkezések. A városban ugyan szerencsére nem folyt harcok, és így az egyetem a további fizikai károsodástól megmenekült, de általában mégis nagyon súlyos körülmények között érkezett el számára 1944. október 11-e, a városnak a Szovjet Hadsereg által történt felszabadítása.

III.

A felszabadulás után bámulator gyorsasággal indult meg Szegeden az egyetem tevékenysége. A szovjet katonai parancsnokság ehhez — amennyire csak a hadiállapotok lehetővé tették — sokoldalú segítséget nyújtott. Ezekben a hónapokban az akkor szerveződő demokratikus politikai életnek is Szeged volt az egyik központja, ami szintén serkentőleg hatott az egyetem munkájára. Az oktatás — mint előadásunk elején is említettük — már 1944. november 3-án megkezdődött. A háborús események által elsodort oktatók és hallgatók zöme az 1944/45. tanév folyamán visszatért az egyetem székhelyére. 1945 őszétől fogva újra megkezdte működését Szegeden az 1940 óta szüneteltetett jogi kar is. Az egyetemi munka feltételeinek megteremtése körül elvitatlanul érdemeket szereztek maguknak ezekben az években Riesz Frigyes matematikus- és Purjesz Béla orvosprofesszor, rektorok, valamint Gönczi Pál gazdasági igazgató, a jogi kar újbóli megnyitása körül pedig rajtuk kívül Schneller Károly dékán.

** Ez az elnevezés a felszabaduláskor természetesen nyomban lekerült az egyetemről.

AZ EGYRE JOBBAN fasisztázáló rendszer egyik látszatsikere, Észak-Erdély átmeneti visszacsatolása után, az

* Minderről bővebb tájékozódás Ortutay Gyula, Péter László és Sik Sándor megemlékező-tanulmányából, valamint legújabbban Csapár Ferencnek „A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma” című, idén megjelent könyvéből szerezhető.

A FELSZABADULÁS ÓTA eltelt immár huszonhárom esztendő alatt a szegedi tudományegyetem rendkívül nagy mértékben fejlődött. Szervezeti tekintetben jelentős változás volt, hogy 1951-ben — a felsőoktatás ekkor végrehajtott átszervezése során — az Orvostudományi Kar kivált az egyetem kötelékéből és ettől kezdve önálló Orvostudományi Egyetemenként működik, általános orvosi és gyógyszerészeti fakultással. A megmaradt három — Állam- és Jogtudományi, Bölcsészettudományi és Természettudományi — Kar tanszékeinek száma az 1945/46. tanévben volt 36-ról a jelen, 1967/68. tanévig 51-re emelkedett. A hallgatók száma az e három karra 1945/46-ban beiratkozott 774-el szemben az 1966/67. tanévben 3562-re rúgott.

Az egyetem épületeinek száma és területe is jelentékeny mértékben növekedett. Az új létesítmények közül kiemelkedik az 1952-ben felavatott Béke-épület, amely a Természettudományi Kar több intézetének biztosított korszerű otthont. Ugyanennek a karnak nagyhírű matematikai intézete, a Bolyai Intézet, 1951-ben a volt piarista gimnázium épületében nyert elhelyezést. A Bölcsészettudományi Kar intézetei így a korábbinál nagyobb — de úgy hiszem, még ma sem elégséges — területet foglalhattak el az ún. Ady-téri épületben. Az Állam- és Jogtudományi Kar 1951-ben a megszüntetett ítélőtábla Lenin-körúti épületébe költözött át, majd erre az épületre az 1963/64. tanévben új emelet került, ami ugyancsak számottevően megjavította az e karon folyó oktató és kutató munka körülményeit. 1964–66-ban Újszegeden felépült a Móra Ferenc Diákotthon, amelynek kollégiummá avatására éppen a mostani egyetemi napok alatt került sor. Az Orvostudományi Egyetem területén megtörtént a gyermekgyógyászati klinika újjáépítése, új szemészeti klinikai épület emelése, a fogászati klinika és más épületek kibővítése, a Semmelweis Diákotthon felépülése.

Itt kínálkozik megemlékezni az is, hogy az 1949-ben újjászervezett Magyar Tudományos Akadémiának 1961 óta, a vidéki városok közül elsőként külön Akadémiai Bizottsága működik Szegeden; ennek székháza, a valamikori Hungária Szálló teljesen felújított épülete (a Beloiannisz-ter és az Oskola-utca sarkán) ez év júniusában nyílt meg ünnepélyesen. A József Attila Tudományegyetem professzorai közül 10-en, a Szegedi Orvostudományi Egyetem professzorai közül 4-en lettek tagjai a Magyar Tudományos Akadémiának; 11-en illetőleg 4-en részesültek Kosuth-díjban, közülük többen két alkalommal is.

A létszámban és létesítményekben bekövetkezett fejlődésnél is döntőbb volt az az átalakulás, amely egyetemünk hallgatóságának összetételében és az oktatás tartalmában végbement. Egyrészt nagy jelentősége volt ezen a téren a nők előtt az egyetem összes fakultását megnyitó 1946. évi XXII. törvénynek. Másfelől — ami a legfontosabb — valamennyi oktatási intézményünkhöz hasonlóan a sze-